

De verloren zoon

Thema: De rondwandeling
Lukas 15: 11-32

VOORAF

We roepen nog even de woorden van Luk. 15: 1-2 in herinnering: 'En al de tollenaars en de zondaars naderden tot Hem, om Hem te horen. En de Farizeeën en de Schriftgeleerden murmureerden, zeggende: Deze ontvangt de zondaars en eet met hen.' Tollenaars en zondaars ze komen tot Jezus. Iedere keer weer treffen we hen bij Hem aan. Mensen met een geschiedenis. Niet zo verheffend: schuld en zonde. En toch, we vinden ze bij Hem. Nee, de schuld wordt door Hem niet verdoezeld en ook verkondigt Hij Gods heiligheid, maar Hij zwijgt ook niet over Gods ontferming en genade. Dat verstaan de Farizeeën en de schriftgeleerden niet. Ze morren. Ze storen zich aan Zijn optreden. 'Deze...' Ja, Deze ontvangt zondaars en eet met hen. Onbegrijpelijk in hun ogen. Zij maakten ernst met de dienst aan de Heere. Ze waren ernstig en gelovig. Ze kenden de boeken van Mozes in tegenstelling tot de schare die de wet niet kent. Met zondaars houd je je toch niet bezig? Daarvan distantieer je jezelf. Tollenaars, het zijn geldafpersers in dienst van de Romeinse bezetter. Mensen aan de zelfkant van het leven. Om duidelijk te maken wat God denkt en doet vertelt Jezus aan hen – en aan ons – drie gelijkenissen. Het is als het ware een drieluik, waar we achtereenvolgens horen hoe het verloren schaap en de verloren penning worden gezocht en gevonden. Dit vinden geeft vreugde en blijdschap voor de engelen van God in de hemel.

In ons gedeelte begint de derde gelijkenis die de Heere Jezus aan de morrende Farizeeën en schriftgeleerden vertelt. Het gaat over 'een zeker mens' die twee zonen had, de oudste en de jongste. De jongste wordt als verloren beschouwd. Dat is ook het opschrift dat we vaak tegenkomen boven Luk. 15: 11-32, hoe een

verloren zoon behouden wordt. Maar is het niet veel beter om van twee verloren zonen te spreken? Zeker, de vraag is of de jongste zoon die naar het verre land ging uiteindelijk komt waar hij hoort: thuis bij zijn vader. Maar beslist niet minder belangrijk is de vraag: komt ook de oudste zoon waar hij hoort? Thuis, daar waar zijn vader ook hém wil hebben? Dat blijft dé vraag door het open einde van de gelijkenis. Is daarom de gelijkenis niet een appel van de Zoon van God op de morrende Farizeeën en schriftgeleerden. Je kunt verloren gaan ver van huis, in zonde. Maar je kunt eveneens verloren gaan dicht bij huis. Al ben je één en al ernst en vroomheid. Maar die is getekend door eigengerechtigheid. Nee, hier in deze gelijkenis wil het licht niet geworpen zijn op de jongste of de oudste zoon, maar boven alles op de liefde van de ontfermende vader. Zijn vader zocht zijn jongste zoon niet op, maar wachtte op hem. Tot tweemaal toe lezen we over de vreugde van de vader om de terugkeer van zijn jongste zoon (vers 24 en 32).

Lukas leidt deze derde gelijkenis van Jezus kort in met de woorden 'en Hij zeide'. Maar al is er sprake van een kleine inleidende zin, toch moeten we deze gelijkenis niet los zien van de twee voorgaande. Ze vormen met z'n drieën één geheel. Ook hier in deze gelijkenis gaat het weer over 'hebben' (vers 4 en 8): 'een zeker mens had twee zonen'. Misschien is dit de titel wel voor deze gelijkenis!

a. Naar een ver land (Luk. 15: 11-20a)

UITLEG VAN DE TEKST

De Heere Jezus vertelt over een vader die twee zonen heeft. Op een dag komt de jongste zoon bij zijn

vader met een vraag: 'Vader, geef mij het deel van het goed dat mij toekomt.' Hij vraagt dus nu al om het hem toekomende deel van het vermogen van zijn vader. Gebruikelijker is dat de verdeling plaatsvindt na het overlijden van de vader. Bij zo'n verdeling krijgt de oudste zoon een dubbel deel (hier: eenderde) deel en de jongste een enkel deel (Deut. 21: 17). De vader houdt – in deze situatie – recht op het vruchtgebruik van het aan de oudste uitgekeerde deel van het bezit.

Dat het om zo'n complete verdeling gaat, blijkt uit vers 12b: 'En hij deelde hun het goed.' (Gr. di-aireō, wat betekent 'in delen splitsen, verdelen', en 'onderscheid maken (tussen)'. De gedachte zou hier naar boven kunnen komen dat het toch wel om een verschrikkelijk brutale vraag van de jongste zoon gaat. Terwijl je vader nog leeft al vragen om de erfenis. Toch klinkt dit niet door in de reactie van de vader. Hij doet het. Hij verdeelt zijn bezit onder zijn zonen. Daarmee geeft hij hen een geweldig stuk vrijheid en verantwoordelijkheid!

Blijkens vers 13 heeft de jongste zoon zich daarna 'uitgekocht', zodat hij in plaats van onroerend goed nu geld heeft. Hij vertrekt en gaat naar een ver land. De jongste zoon gebruikt de vrijheid, die hij van zijn vader gekregen heeft, om zijn eigen gedachten en driften te volgen. Menend dat dit de echte vrijheid is. Heel bewust en wel overdacht regelt hij het zo dat hij met een volle portemonnee de wereld ingaat.

Dat 'verre land' hoeft niet een land te zijn op honderden kilometers afstand. 'Ver' betekent ook weg van het land van de God van zijn vaderen. Weg van het volk, waar God Zijn verbond mee gesloten heeft. Weg van God Zelf. Daar in een 'ver land' neemt hij het ervan. Hij brengt zijn bezit erdoor (Gr. dia-skorpizo, letterlijk: verstrooien) in een leven van overdaad (Gr. zonasotos, betekent letterlijk: heil-loos levend!). Hij sprong roekeloos met zijn geld om door losbandig te leven (Gr. asotia, losbandigheid, vgl. Ef. 5: 18; Tit. 1: 6). In de lijn van de bewoners van dat land leeft hij 'overdadig'. Het is alleen gericht op het hier en nu en wordt gedreven door de hartstochten. Je uitleven, doen waar je zin in hebt. Met God en Zijn Woord wordt geen rekening gehouden. Dat het zonder God is, blijkt ook uit de wijze waarop het eindigt: bij de zwijnen, de onreine dieren (vers 15). De vader zegt in vers 24: 'Deze mijn zoon was dood.'

In het land zelf zijn ze blij met deze jongeman met geld. Dat geeft veel plezier en liefde. Maar zodra het geld op is, is het met de vreugde gedaan en is de liefde ook over. Nu begint hij gebrek te lijden. Zijn 'vrienden' laten hem in de steek. Maar hij wil in

leven blijven en zoekt contact met één van de burgers van dat verre land. Hij vindt iemand en klemt zich als het ware aan hem vast (Gr. kollaomai, zich vastkleven aan iemand, vgl. kollao, lijmen!). Hij dringt zich aan deze man op. En het lukt, want hij komt in dienst. Hij mag de varkens hoeden. Voor deze jongen een dubbele vernedering. Een varken was voor een Jood een onrein dier en thuis was hem dit nooit overkomen. Hij was in rijkdom grootgebracht en nu diende hij in een ver en heidens land een heiden als hoeder van varkens. Maar het wordt nog erger. Hij begeert, zo zegt de Heere Jezus, om zijn buik te vullen met de schillen (draf) die de varkens te eten krijgen, maar niemand geeft hem die! Het is een onbereikbare wens (Gr. ep-ethumei). Hij wil het zo graag, maar het gaat niet. Niemand willigt zijn verlangen in. Mee-eten uit de trog gaat niet. Zo komt hij tot inkeer. Het komt bij hem op dat hij nog een thuis heeft, dat hij een vader heeft. En hoe deze vader is (vers 17). Dit alles ontdekkend en overdenkend staat hij op, met in zijn hart de belijdenis van zijn verkeerde handelen, en gaat terug.

TER OVERWEGING

Zullen de hoorders van de Heere Jezus zichzelf herkend hebben in de tekening van de jongste zoon door de Heere Jezus? Herkennen wij ons in hem? Is het ten diepste ook niet ons verlangen om op onze eigen manier te leven. Leeft ook bij ons niet dikwijls de gedachte dat vrijheid betekent: je eigen gang kunnen gaan. En het lijkt ook wel heel mooi, totdat... Waar de liefde van God in het hart niet is, daar is het alleen maar in ruil voor en op voorwaarde dat. En als dat er niet is, dan is het gedaan. Dan zorgt er niemand voor je. Ongetwijfeld zullen er onder de zondaren en tollenaars geweest zijn, die dat duidelijk herkend hebben. Het lijkt zo mooi, overdadig te leven, maar het is heilloos, reddeloos. Het is een schijngeluk, uiteindelijk niet meer dan de dood. Een ander punt is: als wij om bepaalde dingen vragen of bidden, met welk doel doen we dat? Als het is om er mee te doen wat we zelf willen en wat ons het beste uitkomt, lijken we ook op de jongste zoon.

Toch mogen we ook vertellen over de wonderlijke zorg van de Heere. Juist als het bezit van de jongen op is, komt de hongersnood. De jongen komt mede hierdoor bij de varkens terecht. Toen er overvloed was, dacht hij niet aan thuis. Maar door de tegenspoed komt hij tot inkeer. Zo kan de Heere (laten we wel voorzichtig zijn voor algemeenheden) tegenspoed en tegenslagen gebruiken om tot inkeer te brengen. Dat doet de Heere niet uit wreedheid, maar juist om je wakker te schudden. De Heere gebruikt het om tot inkeer te komen. Dat betekent:

- hij raakt doordrongen van de goedheid en de rijkdom van het leven bij zijn vader. Hoe belang-

rijk is het ook om de kinderen te laten weten en proeven hoe rijk en goed het is bij de Heere.

- hij erkent dat hij geen enkel geluk meer te wachten heeft, buiten de terugkeer tot zijn vader. Hier zal hij sterven van honger. Oprecht berouw weet zich verloren als er geen terugkeer tot God komt.
- hij schaamt zich voor en heeft verdriet over zijn handelwijze ten opzichte van zijn vader. Hij weet ook geen enkel recht te kunnen laten gelden.

Het gevolg is dat hij opstaat. Hij kan niet anders meer dan breken met het oude leven. Daarbij is er ook een verlangen om alles voor de Heere uit te zeggen.

b. Thuiskomst (Luk. 15: 20b-24)

UITLEG VAN DE TEKST

De zoon is op weg gegaan met in zijn hart de belijdenis (vers 18-19) die hij thuisgekomen zal uitspreken. Zo ver komt het echter allemaal niet. Voordat hij uitgesproken is, valt zijn vader hem al om de hals en kust hem. Vanuit de verte heeft de vader zijn verloren zoon al gezien. Eer de zoon de vader ziet, ziet de vader de zoon! En met innerlijke ontferming bewogen neemt de vader zijn zoon in de armen. Geen verwijten, geen afwijzing! Hij kan niet eens alles zeggen wat hij tevoren bedacht en ontdekt had. Nu richt de Heere Jezus dus de aandacht op de vader. En hoe! Deze vader, die met innerlijke ontferming bewogen is, snelt zijn zoon tegemoet (Gr. trecho, hardlopen, snellen, draven). Op die manier legde de vader zijn waardigheid als oudere man af. En als hij bij zijn zoon komt, valt hij hem om de hals en kust hem innig (Gr. kata-phileo, hartelijk kussen, vgl. Gen. 33: 4). De kus waarmee de vader zijn zoon kust betekent de verzoening. Daarbij wordt de goedheid van de vader onderstreept door alles waarmee hij zijn zoon verwelkomt. Hij wordt helemaal in het nieuw gestoken. Hij is weer kind! Dat blijkt ook uit de feestmaaltijd waarvoor het gemeste kalf geslacht wordt. Teken van een uitzonderlijk vreugdevolle gebeurtenis. 'Want deze mijn zoon was dood.' Hij was weg van God en daarmee van hét leven. 'En is weer levend geworden' (vers 24). Hij is tot God teruggekeerd. Verloren en gevonden. En dat geeft vreugde.

TER OVERWEGING

Duidelijk komt hier de liefde van de Vader, de liefde van God voor het verlorene naar voren. Wij hoeven Hem niet te bewegen met allerlei beloftes of door ons eerst een tijd op een goede manier te gedragen; Hij laat duidelijk weten – door Zijn Woord – dat Hij barmhartig en genadig is. Dat Hij zondaren, die tot Hem komen, in genade wil aannemen. In de feestmaaltijd met het gemeste kalf laat de

Heere Jezus duidelijk zien de tegenstelling tussen ons werk en Gods werk. Wij gaan naar het verkeerde, het onreine (de varkens); de Heere brengt tot de door Hem bereide feestmaaltijd waar alles volkomen is.

Dit komt ook tot uitdrukking in de uitspraak van de vader: 'Deze mijn zoon was dood en is weer levend geworden.' Dat is enkel en alleen door Hem, Die de dood is ingegaan en zo het leven heeft verworven. En het is deze Levende Die door Zijn Woord en Geest levend maakt. Als er niet de levendmakende Geest van de opgestane Heere Jezus was Die de harten opent, zou niemand vanuit zichzelf tot Hem komen. Dat heeft ook alles te maken met het zien van de vader. 'En als hij nog ver van hem was...' Dat is hetzelfde woord als dat 'verre land'. Als de vader hem niet had gezien, was hij nooit gekomen. Het gaat van Hem uit. Dat neemt anderzijds geenszins onze verantwoordelijkheid weg. Dat blijkt uit het vervolg.

c. Vaders liefde miskent (Luk. 15: 25-32)

UITLEG VAN DE TEKST

De oudste zoon, die zojuist uit het veld komt, wordt verrast door de feestvreugde. Als hij hoort wat er gebeurd is, ergert hij zich aan de ontvangst die zijn broer ten deel gevallen is. Opvallend is dat hij in het indringende gesprek met zijn vader zijn thuisgekomen broer 'deze uw zoon' noemt. Hij wil blijkbaar niets met zo'n doorbrenger en feestnummer te maken hebben. Hij is dan ook boos en weigert aan de feestvreugde deel te nemen. Hij verwijt zijn vader zelfs dat hij aan hem nooit een bokje gegeven heeft om met zijn vrienden vrolijk te zijn. En dat terwijl hij altijd voor hem gewerkt heeft, altijd thuis geweest is, een leven zonder uitspattingen geleid heeft. Hij somt het allemaal keurig op. Hij meent zelf rechtvaardig te zijn en bekering niet nodig te hebben. Dat doet hem van zijn vader afkeren.

Als hij niet binnen wil komen, gaat de vader ook naar hem uit. En hij zegt: 'Kind.' Hoe veelzeggend is dat. 'Je bent altijd bij mij, en al het mijne is het uwe' (vers 31). Leef dan toch ook zo. En deel in de vreugde over een verlorene, die is gevonden. Want die dood was en weer levend geworden is, is uw broer. Daar pas toch geen verontwaardiging bij, maar enkel vreugde.

TER OVERWEGING

Denkend aan de aanleiding van het vertellen van deze gelijkenissen door de Heere Jezus, zien we hier duidelijk dat Hij naast de tollenaars en zondaren ook de Farizeeën aanspreekt. Dat gebeurt in

de tekening van de oudste zoon. Uit alles blijkt dat deze zoon de liefde van zijn vader niet kent. Hij ziet hem als een baas, voor wie anderen moeten werken. En zo'n knecht is hij ook. Hij ziet het dienen van zijn vader niet als vreugde, maar als plicht. Hij hoopt daar extra vergoeding voor te krijgen. In wezen is hij daarmee net zo ver van de Heere weg als zijn broer die de zonde met volle teugen indronk. Wie meent op grond van eigen verdiensten deel te hebben aan Gods Koninkrijk, moet bekeerd worden. Zo wordt de vreugde ontdekt van het de Heere te mogen dienen en hoe rijk dat is! Zo leer je ook de verwondering door de Heere te zijn vastgehouden, misschien zelfs wel voor bepaalde zonden. 'En zij begonnen vrolijk te zijn.' Dat wil ook zeggen: er wacht nog iets. De vader wil de vreugde over de thuiskomst van beiden. Als de oudste buiten blijft, doet dat de vader pijn. Als er Eén is, Die er alles voor over gehad heeft om te doen delen in de echte vreugde is het God, de Vader van de Heere Jezus. En Hij, Die deze gelijkenis vertelt, kan het weten.

'Kind', daarmee zegt de Heere: 'Opent uwen mond, eist van Mij vrijmoedig.' Alles wat de Heere belooft heeft; alles wat de Heere verworven heeft. Wat heerlijk dat aan de Heere te mogen vragen. Zo leren we steeds meer: 'Uw liefdedienst heeft mij nog nooit verdrotten.'

GELOOFSLEER

De jongste zoon weet zich zondaar tegen de hemel en tegenover zijn vader. De jongste zoon heeft zijn vader niet geëerd en gehoorzaamd. Vgl. vraag en antw. 104 van de Heidelbergse Catechismus: 'Wat

wil God in het vijfde gebod?' 'Dat ik mijn vader en mijn moeder, en allen die over mij gesteld zijn, alle eer, liefde en trouw bewijze, en mij hunner goede leer en straf met behoorlijke gehoorzaamheid onderwerpe, en ook met hun zwakheid en gebreken geduld hebbe, aangezien het Gode belieft, ons door hun hand te regeren.'

Er is hier sprake van waarachtige bekering, vgl. vraag en antw. 88-90 van de Heidelbergse Catechismus:

'In hoeveel stukken bestaat de waarachtige bekering van de mens?' 'In twee stukken: in de afsterving van de oude, en in de opstanding van de nieuwe mens.'

'Wat is de afsterving van de oude mens?' 'Het is een hartelijk leedwezen, dat wij God door onze zonden vertoornd hebben, en die hoe langer hoe meer herten en vlieden.'

'Wat is de opstanding van de nieuwe mens?' 'Het is een hartelijke vreugde in God door Christus, en lust en liefde om naar den wil Gods in alle goede werken te leven.'

Hoe kunnen wij tot de Vader gaan? Alleen door de enige Middelaar en Voorspraak Jezus Christus (zie art. 26 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis):

'Wij geloven dat wij geen toegang hebben tot God, dan alleen door den enigen Middelaar en Voorspraak, Jezus Christus, den Rechtvaardige; Dewelke hierom mens geworden is, verenigende tezamen de Goddelijke en de menselijke natuur, opdat wij mensen een toegang zouden hebben tot de Goddelijke Majesteit; anderszins ware ons de toegang gesloten.'